

Uluslararası insan hakları standartları ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri göstergelerinin ayrıştırılmasına ilişkin öneriler

2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi; ülkelerin gelir, cinsiyet, yaş, ırk, etnik köken, mülteci statüsü, engellilik, coğrafi konum ve ulusal bağlamlardaki diğer ilgili özelliklere göre ayrıştırılmış yüksek kaliteli, zamanında ve güvenilir verilerin varlığını önemli ölçüde artırma kapasitesini güçlendirmeyi taahhüt eder (SKH amaç 17.18). Bu belge, ayrıştırma düzeyleri ile uluslararası insan hakları hukukunda yasaklanan ayrımcılık gerekçeleri arasında bağlantı kurarak bu, taahhüdün desteklenmesini amaçlamaktadır. Belgede, farklı nüfus grupları veya özellikleri, evrensel olarak kabul edilen ilgili hukuki standartlar ve uluslararası insan hakları mekanizmalarının veri ayrıştırmada ve uluslararası, bölgesel ve ulusal düzeyde geride bırakılan grupların tespit edilmesinde kullanılması gereken değişkenlere ilişkin yasal ve pratik rehberlik önerileri sıralanmaktadır.

2030 Gündemi, insan haklarına mutla surette bağlıdır. Gündem açık bir şekilde “BM Şartı, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, uluslararası insan hakları sözleşmeleri” ve Kalkınma Hakkı Bildirgesi (paragraf 10) dahil olmak üzere diğer belgelere dayanmaktadır. SKH’lerin “herkesin insan haklarını yerine getirmeyi” amaçladığını belirtmekte (Başlangıç) ve “tüm devletlerin ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğum, engellilik veya diğer statülerle ilgili herhangi bir ayırım gözetmeksizin herkesin insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygı duyulması, bunların korunması ve desteklenmesine yönelik sorumluluklarının” altını çizmektedir (paragraf 19). Daha da önemlisi Gündem “devletlerin uluslararası hukuk kapsamındaki hak ve yükümlülüklerine uygun bir şekilde hayata geçirilmelidir” (paragraf 18). Bu da herhangi bir boşluk veya belirsizliğin uluslararası insan hakları hukukunun gereklerine uygun olarak çözülmesi gerektiği anlamına gelmektedir.

Ayrıştırılmış veriler, olası eşitsizlik ve ayrımcılıkla ilgili bilgi verebilir. Nüfus gruplarının veya özelliklerin karşılaştırılmasını sağlayan veri toplama ve ayrıştırma uygulamaları, [İnsan Hakları Temelli Veri Yaklaşımında \(HRBAD\)](#) esastır ve devletlerin insan hakları yükümlülüklerinin bir parçasını oluşturmaktadır.

Nüfus grupları veya özellikler	Uluslararası insan hakları standartları ve öneriler *
Tüm gruplar ve yasaklanan ayrımcılık gerekçeleri	<p>İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (UDHR), 1948 Madde 1, Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar. (...) Madde 2, Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir.</p> <p>Medeni ve Siyasi Haklara Dair Uluslararası Sözleşme (ICCPR) Genel Kurulun 16 Aralık 1966 tarihli ve 2200A (XXI) sayılı kararıyla kabul edilmiş ve imzaya açılmıştır</p> <p>Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara Dair Uluslararası Sözleşme (ICESCR) Genel Kurulun 16 Aralık 1966 tarihli ve 2200A (XXI) sayılı kararıyla kabul edilmiştir</p> <p>EKONOMİK, SOSYAL VE KÜLTÜREL HAKLAR KOMİTESİ, GENEL YORUM No. 20, Ekonomik, sosyal ve kültürel haklarda ayrımcılık yapılmaması (Sözleşme'nin 2. maddesinin 2. paragrafı) (E/C.12/GC/20) İzleme, göstergeler ve temel ölçütler 41. Taraf Devletler, Sözleşme'nin 2(2). maddesine uygun tedbirlerin uygulanmasını etkili bir biçimde izlemekle yükümlüdür. İzleme, hem ayrımcılığın ortadan kaldırılması için atılan adımları ve hem de elde edilen sonuçları değerlendirmelidir. Ulusal strateji, politika ve planlarda, yasaklanan ayrımcılık gerekçelerine göre ayrıştırılmış uygun göstergelerin ve temel ölçütlerin kullanılması gerekir. YASAKLANAN AYRIMCILIK GEREKÇELERİ 15. Madde 2 (2)'de yasaklanan ayrımcılık gerekçeleri "ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi ya da başka fikir, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum ya da başka bir statü" olarak sayılmıştır. "Başka bir statü" ibaresinin kullanılması, burada verilen listenin tüketici bir liste olmadığını; başka ayrımcılık nedenlerinin de bu sınıflandırmaya girebileceğini göstermektedir. "Başka bir statü" altındaki açık ve zımni gerekçeler aşağıda tartışılmıştır. Bu bölümde sunulan ayrımcı muamele örnekleri sadece açıklayıcıdır ve yasaklanan gerekçeye göre olası ayrımcı muamelelerin tamamını kapsamayı amaçlamadığı gibi, böyle ayrımcı bir muamele her durumda ayrımcılığa yol açacağına dair kesin bir bulgu niteliği taşımaz.</p> <p>İfade edilen ve "başka bir statü" ibaresiyle ima edilen nedenler aşağıda tartışılmaktadır. Bu bölümde farklı muamele konusunda verilen örnekler yalnızca açıklama amaçlıdır; bu örnekler ayrımcılığın yasaklandığı söz konusu nedenle ilgili olası tüm ayrımcı muameleleri kapsamadıkları gibi, bu tür farklı muamelelerin her durumda ayrımcılık teşkil edeceği gibi bir sonucu da doğurmamaktadır.</p> <p>Bir gruba üyelik</p>

* Bu tablo, yalnızca örnek olması amacıyla hazırlanmıştır. Nüfus grupları veya özellikler, ilgili uluslararası insan hakları standartları ve öneriler listesi kapsamlı değildir. Uluslararası yardım ve iş birliğine ilişkin yükümlülükler, SKH göstergelerinin ayrıştırılmasına da uygulanmaktadır.

	<p>16. Bir kişinin yasaklanmış gerekçelerden biri veya daha fazlası nedeniyle başkalarından ayrılıp ayrılmadığının belirlenmesinde aksi bir gerekçe bulunmuyorsa, ilgili kişinin kendisini tanımlanması esas alınmalıdır. Aidiyet, kişinin yasaklanmış gerekçelerden biri ile nitelenen bir gruba ilişkisini (örneğin, engelli bir çocuğun ebeveyni) ya da başkalarının kişinin bu tür bir gruba dâhil olduğu algısına sahip olmasını da (örneğin, kişinin belirli bir gruba aynı ten rengine sahip olması ya da grubun haklarını savunması ya da eskiden belirli bir grubun üyesi olması) içerir.</p> <p>Çoklu ayrımcılık</p> <p>17. Bir etnik ya da dinsel azınlığa mensup kadınlar örneğinde olduğu gibi, bazı bireyler ya da birey grupları ayrımcılığın yasaklandığı birden fazla nedene dayalı ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Bu tür kümülâtif bir ayrımcılığın bireyler üzerinde kendine özgü ve özel bir etkisi vardır ve bu nedenle özel olarak değerlendirilmesi ve buna göre çözüme kavuşturulması gerekir.</p>
<p>Age (children, adolescents, older persons)</p>	<p><u>Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (CRC) Genel kurulun 20 Kasım 1989 tarihli ve 44/25 sayılı kararıyla kabul edilmiştir</u></p> <p>ÇOCUK HAKLARI KOMİTESİ, GENEL YORUM No. 5 (2003) Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin uygulanmasına yönelik genel önlemler (Madde 4, 42 ve 44, paragraf 6) (CRC/GC/2003/5)</p> <p>Madde 2: Devletlerin, Sözleşme'de yer alan hakları herhangi bir ayırım gözetmeksizin kendi egemenlik alanlarındaki her çocuk için güvence altına alma ve gerçekleştirme yükümlülükleri. Burada söz konusu olan ayırım gözetmeme yükümlülüğü, Devletlerin, haklarının tanınması ve yaşama geçirilmesi özel önlemler gerektiren tek tek veya grup oluşturan çocukları aktif biçimde belirlemelerini gerektirir. Örneğin Komite bu bağlamda özel olarak, halen ayrımcılığa maruz kalan veya kalabilecek çocukların belirlenebilmesi için toplanan verilerin ayrıştırılmasının gerekliliği üzerinde durmaktadır.</p> <p>F. Veri toplama, veri analizi ve göstergelerin geliştirilmesi</p> <p>48. Hakların gerçekleştirilmesinde ayrımcı ve/veya eşitsiz yönlerin belirlenmesine imkân tanıyacak biçimde ayrıştırılmış yeterli ve güvenilir verinin toplanması, uygulamanın temel bir bileşenini oluşturur. Komite, taraf devletlere, verilerin 18 yaşına kadar bütün çocukları kapsamı gerektiğini hatırlatır. Veri toplama çalışması ayrıca egemenlik alanı içinde eşgüdümüne kavuşturulmalı, ülke ölçeğinde uygulanabilir göstergeler geliştirilmelidir. Devletler, ilgili araştırma enstitüleri ile bu alanda iş birliği yapmalı, nicel ve nitel araştırmalarla uygulamada ne kadar yol alındığının eksiksiz bir tablosunu çıkarmayı hedeflemelidir. Periyodik raporlar kılavuzu Sözleşme'nin bütün alanlarını kapsayan ayrıntılı ve ayrıştırılmış istatistiklerin ve diğer bilgilerin toplanmasını öngörmektedir. Burada önemli olan yalnızca etkili bir veri toplama sistemi oluşturulmasıyla yetinilmemesi, toplanan verilerin, uygulamada ne kadar yol alındığını değerlendirmek, sorunları belirlemek ve çocuklara ilişkin her tür politikaya girdi sağlamak üzere kullanılmasıdır. Değerlendirme, Sözleşme ile güvence altına alınan bütün haklara ilişkin göstergelerin geliştirilmesini gerektirmektedir.</p> <p>49. Komite, çocuk haklarının durumu ile ilgili yıllık kapsamlı raporlar hazırlayıp bunları kendi egemenlik alanları içinde yayınlayan devletlere teşekkür eder. Bu tür raporların, parlamento dâhil çeşitli mekânlarda yaygın biçimde görüşülüp tartışılması, uygulamalara daha geniş katılım sağlanması açısından yarar sağlayabilir. Çocuk dostu versiyonlar da dâhil olmak üzere yapılacak çeviriler, çocukların ve azınlık grupların bu sürece dâhil edilmeleri açısından gereklidir.</p> <p>50. Komite, birçok durumda, sadece çocukların kendilerinin, haklarının tam olarak tanınıp yaşama geçirilip geçirilmediği konusunda söz söyleyebilecek kişiler olduğunu vurgular. Çocuklarla görüşmek ve çocuklardan araştırmacı olarak yararlanmak (gerekli güvenlik önlemleri ile birlikte), örneğin [çocuğun] görüşlerine başvurulması ve bu görüşlerin dikkate alınmasını öngören yaşamsal önemdeki 12. madde de dahil olmak üzere, medeni haklarının ailede, okullarda ve başka yerlerde ne ölçüde dikkate alındığını ortaya çıkarmanın en iyi yoludur.</p>

	<p>Genel yorum No. 20 (2016) ergenlikte çocuk haklarının uygulanması(CRC/C/GC/20)</p> <p>Komite, Devletlere asgari olarak yaş, cinsiyet, engellilik, etnik köken ve sosyo-ekonomik duruma göre ayrıştırılmış verileri toplayarak ergenlerin hayatlarını görünür hale getirmek ve ergenlerin haklarının uygulanmasındaki ilerlemeyi izlemek amacıyla ortak göstergeler üzerinde mutabakata varılmasını tavsiye eder.</p> <p>Veri toplama ve araştırma</p> <p>23. Devletler; akademisyenler, sivil toplum ve özel sektörle iş birliği içerisinde hareket ederek, sokak ortamındaki çocuklara ilişkin verilerin toplanması ve ayrıştırılmış bilgilerin paylaşılmasına yönelik sistematik, hakları gözeten, katılımcı mekanizmalar tesis etmelidir. Devletler, bu bilgilerin toplanması ve kullanılması sonucunda, bu çocukların damgalanmaması veya zarar görmemesi için gereken tedbirleri almalıdır. Sokak ortamındaki çocuklar hakkında veri toplama, çocuklara ilişkin ulusal düzeydeki veri toplama çalışmalarının bir parçası haline getirilmeli; bu sayede, ulusal verilerin yalnızca hane araştırmalarıyla sınırlı kalmaması ve ev ortamı dışında yaşayan çocuklardan elde edilen bilgileri de kapsamı sağlanmalıdır. Sokak ortamındaki çocuklar; araştırmaların amaçlarını ve gündemini belirlemeye ve bilgi toplamaya; oluşturulacak politikaların belirlenmesi için araştırmayı analiz etmeye ve yaygınlaştırmaya ve uzmanlaşmış müdahalelerinin tasarlanmasına katılmalıdır. Sokak ortamının koşulları hızla değiştiğinden araştırmaların, politika ve programların güncelliğini yitirmesini önlemek için, düzenli aralıklarla yapılması gerekmektedir. (CRC/C/GC/21)</p> <p>EKONOMİK, SOSYAL VE KÜLTÜREL HAKLAR KOMİTESİ, GENEL YORUM No. 20, Ekonomik, sosyal ve kültürel haklarda ayrımcılık yapılmaması (Sözleşme'nin 2. maddesinin 2. paragrafı) (E/C.12/GC/20)</p> <p>29. Yaş, çeşitli bağlamlarda yasaklanan bir ayrımcılık nedenidir. Komite, ileri yaştaki işsiz kişilerin iş bulmada veya mesleki eğitim ya da yeniden eğitim programlarından yararlanmada karşılaştıkları ayrımcılığın ve ikamet yerleri nedeniyle genel yaşlılık sigortasından eşit biçimde yararlanamayan, yoksulluk içinde yaşayan yaşlılara karşı ayrımcılığın engellenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Gençler söz konusu olduğunda ise, ergenlerin cinsel sağlık ve üreme sağlığı bilgi ve hizmetlerine eşit erişim olanağı olmaması ayrımcılık anlamına gelir.</p>
Engellilik	<p>Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme (CRPD) 2006 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilmiştir</p> <p>Madde 31- İstatistikler ve veri toplama</p> <p>1. Taraf Devletler bu Sözleşme'nin uygulanması açısından gerekli politikaları formüle etmeleri ve geliştirmelerinde kendilerine yol gösterecek, istatistik veriler ve araştırmalar da dahil olmak üzere uygun bilgileri toplar. Bilgi toplama ve bilginin sürdürülebilirliği için aşağıdaki noktalar dikkate alınır:</p> <p>(a) Verinin korunması, engelli kişilerin özel yaşamlarına saygı ve gizliliğin sağlanmasına ilişkin yasal olarak oluşturulmuş güvenlik tedbirlerine uygun olmalıdır.</p> <p>(b) İstatistiklerin toplanması ve kullanımında insan hakları, temel özgürlükler ve etik ilkelerin korunması konularındaki uluslararası düzeyde kabul edilen normlara uygunluk aranmalıdır.</p> <p>2. Bu Maddeye göre toplanan bilginin, uygun olması halinde, dağıtılması ve mevcut sözleşme kapsamında taraf devletlerin uygulamalarının değerlendirilmesi ve engellilerin haklarını kullanırken karşılaştıkları güçlüklerin ortaya konulmasında kullanılması sağlanmalıdır.</p> <p>3. Taraf Devletler topladıkları istatistiklerin dağıtılması konusunda sorumluluk almalı ve bu verilerin engelli kişiler ve diğerleri için erişilebilir olmasını sağlamalıdır.</p> <p>Madde 33 – Ulusal uygulama ve denetim</p>

	<p>1. Taraf Devletler kendi örgütlenme biçimlerine uygun olarak mevcut sözleşmenin uygulanmasıyla ilgili konular için hükümet içinde bir veya daha fazla kilit nokta tahsis eder ve hükümet içinde farklı sektörler ve farklı düzeylerdeki konuyla ilgili faaliyetlerin teşvik edilmesi için koordinasyon mekanizması kurar.</p> <p>2. Taraf Devletler, kendi bünyeleri içerisinde, işbu Sözleşmeyi teşvik ve temin edip düzeltmek amacıyla kendi yasal ve idari sistemlerine uygun olan ve bir veya daha fazla bağımsız mekanizmayı içeren bir yapı bulundurur veya kurar ve bu yapıyı güçlendirir. Taraf Devletler bu yapıyı kurarken, insan haklarının teşviki ve korunması için ulusal kurumların statü ve işleyişine ilişkin ilkeleri de göz önünde bulundururlar.</p> <p>3. Taraf Devletler, başta engelliler ve onları temsil eden kuruluşlar olmak üzere sivil toplumun denetim sürecine tam katılımını sağlar.</p> <p>Engellilerin eşitlik ve ayrımcılığa maruz kalmama hakkına dair Genel Yorum No. 6 Engelli Hakları Komitesi tarafından 9 Mart 2018 tarihinde kabul edilmiştir. (CRPD/C/GC/6)</p> <p>70. Veri toplama ve analizi, ayrımcılıkla mücadele politikalarını ve yasalarını izlemek için gerekli tedbirlerdir. Taraf Devletler, engellilik ve kesişimsel kategoriler temelinde ayrıştırılması gereken verileri toplamalı ve analiz etmelidir. Toplanan veriler, her türlü ayrımcılık hakkında bilgi sağlamalıdır. Toplanan veriler kapsamlı olmalı ve uygulamayı değerlendirecek ve yeni ya da devam eden girişim ve politikaların ilerlemesini ve yeni veya devam eden teşebbüs ve politikaların uygulamasını değerlendirecek ve gelişimi ile etkinliğini izleyecek göstergeler gibi istatistikleri, anlatıları ve diğer veri formlarını kapsamalıdır. Engelliliği kapsayan göstergeler, 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi ile tutarlı bir şekilde geliştirilmeli ve kullanılmalıdır. Verilerin tasarımı, toplanması ve analizi katılımcı olmalıdır, yani çocuklar dahil olmak üzere engelli temsilci örgütleriyle yakın ve anlamlı bir istişareye girilmelidir. Kurumlar ya da psikiyatri hastaneleri gibi kapalı yerlerde yaşayan insanlar, veri toplayan araştırma ve çalışmalarda genellikle görmezden gelinir ancak bu tür çalışmalara sistematik olarak dahil edilmelidirler.</p>
Coğrafi durum	<p>EKONOMİK, SOSYAL VE KÜLTÜREL HAKLAR KOMİTESİ, GENEL YORUM No. 20, Ekonomik, sosyal ve kültürel haklarda ayrımcılık yapılmaması (Sözleşme'nin 2. maddesinin 2. paragrafı) (E/C.12/GC/20)</p> <p>İkamet yeri</p> <p>34. Sözleşmede tanımlanan hakların kullanılması kişinin mevcut ya da eski ikamet yerine bağlı olmamalı veya buna göre belirlenmemelidir; yani, kişinin kentte mi kırsalda mı yaşadığına veya ikamet kaydının olup olmadığına; kayıtlı ya da kayıt dışı yerleşim yerinde mi yaşadığına;; ülke içinde yerinden edilmiş olup olmadığına ya da göçebe hayatı yaşayıp yaşamadığına bakılmamalıdır. Farklı yerler ve bölgeler arasındaki farklılıklar, uygulamada ortadan kaldırılmalıdır; bunun için, örneğin, birinci , ikinci ve palyatif (geçici) sağlık hizmetleri ile tesislerinin niteliği ve erişilebilirliğinde eşitlik sağlanmalıdır.</p>
Cinsiyet/Toplumsal cinsiyet	<p>Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW) Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1979 yılında kabul edilmiştir</p> <p>Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi tarafından 1989 yılında kabul edilen kadınların durumuna ilişkin istatistiki veriler hakkında 9 No.'lu Tavsiye Kararı (A/44/38)</p> <p>Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi istatistiki bilgilerin, Sözleşme'ye taraf her bir Devletteki kadınların gerçek durumunu anlamak için zaruri olduğunu göz önünde bulundurarak (...), Taraf Devletlere, genel nüfus sayımı ve diğer sosyal ve ekonomik anketleri planlamakla sorumlu ulusal istatistik kurumlarının soru formlarını, verilerin toplumsal cinsiyet açısından hem kesin sayılara hem de yüzdelerle göre</p>

	<p>ayrıştırılabilmesine olanak verecek biçimde hazırlamalarını sağlamak için her türlü çabayı göstermelerini tavsiye eder. Böylece ilgili kullanıcılar belirli bir sektördeki kadınların durumu hakkında kolayca bilgi edinebilirler.</p> <p>EKONOMİK, SOSYAL VE KÜLTÜREL HAKLAR KOMİTESİ, GENEL YORUM No. 20, Ekonomik, sosyal ve kültürel haklarda ayrımcılık yapılmaması (Sözleşme'nin 2. maddesinin 2. paragrafı) (E/C.12/GC/20)</p> <p>20. Sözleşme, ekonomik, sosyal ve kültürel haklardan yararlanma bakımından kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olmasını güvence altına almaktadır. Sözleşme'nin kabul edildiği tarihten bu yana, "cinsiyet" bağlamında ayrımcılık yasağı yalnızca fizyolojik nitelikleri değil; aynı zamanda ekonomik, sosyal ve kültürel hakların eşit biçimde kullanılmasının önünde engel oluşturan toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını, önyargıları ve atfedilen rolleri kapsayacak şekilde önemli ölçüde gelişmiştir. Bu nedenle, hamile kalabileceği düşüncesiyle bir kadının istihdam edilmemesi ya da kadınların, örneğin işe erkekler kadar zaman ayırmak istemedikleri gibi kalıp yargılardan kaynaklanan varsayımlar nedeniyle düşük kademedeki ya da yarı-zamanlı işlerin kadınlara ayrılması ayrımcılıktır. Babalık izninin verilmemesi de erkeklere karşı ayrımcı bir uygulama olarak gerçekleşebilir.</p> <p>Ayrıca bkz. cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet kimliği bölümü.</p>
Sağlık durumu / HIV / AIDS	<p>EKONOMİK, SOSYAL VE KÜLTÜREL HAKLAR KOMİTESİ, GENEL YORUM No. 20, Ekonomik, sosyal ve kültürel haklarda ayrımcılık yapılmaması (Sözleşme'nin 2. maddesinin 2. paragrafı) (E/C.12/GC/20)</p> <p>33. Sağlık durumu, bir kişinin fiziksel ya da ruh sağlığını ifade etmektedir. Taraf Devletler, kişinin fiili ya da varsayılan sağlık durumunun Sözleşmede tanımlanan hakların uygulanmasına bir engel oluşturmamasını sağlamalıdır. Sağlık durumu bağlamında kişinin insan haklarının sınırlandırıldığı hallerde, halk sağlığı gerekçesi devletler tarafından sıklıkla kullanılmaktadır. Bununla birlikte, bu türden kısıtlamaların çoğu ayrımcı niteliktedir; örneğin, HIV statüsü eğitim, istihdam, sağlık bakımı, seyahat, sosyal güvenlik, barınma ve sığınma olanaklarından yararlanma açısından farklı muameleye temel oluşturmaktadır. Taraf Devletler, ruh hastalıkları, cüzzam gibi hastalıklarda olduğu gibi ya da doğum kisti [obstetric fistula] mağduru kadınların durumunda olduğu gibi, kişilerin sağlık durumları nedeniyle Sözleşmede tanımlanan haklardan tam anlamıyla yararlanmalarını engelleyecek şekilde yaftalamalarına karşı gerekli tedbirleri de almalıdır. Sağlık durumu nedeniyle sağlık sigortasına erişim olanağının engellenmesi; bu tür bir farklı muamelenin makul ya da nesnel ölçütlere göre gerekçelendirilmemesi halinde, ayrımcılıktır.</p>
Gelir/sosyo-ekonomik durum	<p>EKONOMİK, SOSYAL VE KÜLTÜREL HAKLAR KOMİTESİ, GENEL YORUM No. 20, Ekonomik, sosyal ve kültürel haklarda ayrımcılık yapılmaması (Sözleşme'nin 2. maddesinin 2. paragrafı) (E/C.12/GC/20)</p> <p>Mülkiyet</p> <p>25. Ayrımcılığın yasaklandığı bir neden olarak mülkiyet geniş bir kavramdır; gayrimenkul mülkiyetini (örneğin, toprak sahipliğini veya kullanım hakkını) ve kişisel mülkiyeti (örneğin, fikrî mülkiyeti, mal ve taşınabilir eşyaları, geliri) ya da mülksüz olmayı içerir. Komitenin daha önce yaptığı yorumlarda, Sözleşmede tanımlanan hakların; örneğin, suyla ilgili hizmetlere erişimin ya da zorla yerinden edilmeye karşı korunmanın, kişinin üzerinde bulunduğu gayrimenkul bakımından statüsünün ne olduğuna; örneğin, kayıt dışı yerleşimlerde yaşayıp yaşamadığına bağlı olmaması gerektiği belirtilmektedir.</p> <p>Medeni hal ve aile durumu</p> <p>31. Medeni hal ve aile durumu kişilere göre farklılık gösterebilir; çünkü kişiler, diğer şeylerin yanı sıra, evlenmiş ya da evlenmemiş olabilirler; belirli bir hukuksal sisteme uygun biçimde evlenmiş olabilirler; fiili ya da yasalarca tanınmayan bir ilişki içerisinde olabilirler; boşanmış ya da dul kalmış olabilirler; geniş bir aile içerisinde ya da kan bağına dayalı bir grup içerisinde yaşıyor olabilirler ya da çocuklar ve bakıma muhtaç kişilerle ilgili farklı sorumluluklar üstlenmiş yahut farklı sayıda çocuk sahibi olabilirler.</p>

	<p>Sosyal güvenlik kapsamındaki menfaatlere erişim konusunda, kişinin evli olup olmadığına bakılarak yapılan farklı muamelelerin makul ve nesnel ölçütlere göre gerekçelendirilebilir olması gerekir. Belirli durumlarda, kişinin ailevi durumu nedeniyle Sözleşmeyle koruma altına alınmış haklardan yararlanamaması ya da ancak eşinin rızası ya da bir akrabasının muvafakati ya da güvencesi ile bu haklardan yararlanması ayrımcı nitelikte olabilir.</p> <p>Sosyal ve ekonomik durum</p> <p>35. Bireyler ve gruplar toplum içerisinde belirli bir ekonomik ya da sosyal gruba ya da tabakaya mensup olmaları nedeniyle keyfi muameleyle maruz kalmamalıdır. Yoksulluk içerisinde yaşayan ya da evsiz bir kişi, sosyal ve ekonomik durumu nedeniyle yaygın şekilde ayrımcılığa, yaftalamaya ve olumsuz kalıp yargılara maruz kalabilir. Bu durum, söz konusu kişinin diğer kişilerle eşit biçimde eğitim ve sağlık olanaklarından yararlanmasının ve yanı sıra kamusal mekânlara eşit bir biçimde erişiminin engellenmesine yol açabilir.</p>
Yerli Halklar	<p>Birleşmiş Milletler Yerli Halklar Hakları Bildirisi, Genel Kurul tarafından 13 Eylül 2007 tarihinde kabul edilmiştir</p> <p>Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Komitesi tarafından kabul edilen yerli halkların haklarına ilişkin 23 No.'lu genel tavsiye, 1997 (A/52/18, ek V)</p> <p>Komite, ayrıca, topraklarında yerli halklar bulunan taraf devletlerin, Sözleşme'nin ilgili tüm hükümlerini dikkate alarak bu halkların durumuna ilişkin bilgilere dönemsel raporlarda eksiksiz biçimde yer vermelerini talep eder.</p> <p>Genel Kurul tarafından 22 Eylül 2014 tarihinde kabul edilen Yerli Halklara ilişkin Dünya Konferansı Kararı (A/RES/69/2)</p> <p>10. Uygun olduğu hallerde verileri ayrıştırmak veya araştırma yürütmek ve yaşlılar, kadınlar, gençler, çocuklar ve engelliler başta olmak üzere, yerli halkların ve bireylerin durumunu ve ihtiyaçlarını ele almak amacıyla yerli halkların refahına ilişkin bütüncül göstergeleri kullanmak için yerli halklarla çalışmayı taahhüt ederiz.</p> <p>BM Yerli Halklar Daimî Forumu 16. Oturumu Raporu, 2017 (E/2017/43)</p> <p>92. Daimî Forum, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleriyle ilgili yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası süreçlerde ve organlarda yerli halklara danışılması, yerli halkların katılımı ve temsil edilmesi için daimî, açık ve kapsayıcı/içermeci mekanizmalar kurulması yönünde hükümetlere çağrıda bulunur. Ayrıca hükümetleri, yerli halkları içeren planların uygulanması için yeterli kaynak tahsis etmeye ve verileri yerli halkların tanımlayıcıları temelinde ayrıştırmaya çağırır.</p>
Göçmenler/ülke içinde yerinden edilen kişiler/insan ticareti	<p>Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme (ICMW), Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1990 yılında kabul edilmiştir</p> <p>43. Devletlerin, tüm göçmen ev işçilerinin sağlıkları açısından telafisi imkansız bir zarar görmelerini önlemek için gerekli her türlü tıbbi bakıma etkin bir biçimde erişebilmelerini sağlaması gerekir (Madde 28). Genellikle sınır dışı edilme endişesiyle halk sağlığı hizmetlerine korktukları için özellikle gebelikleri sırasında savunmasız kalan düzensiz göçmen statüsündeki kadın ev işçilerine özel ilgi gösterilmesi gerekir. Devletlerin, devletin bakım hizmeti sunan sağlık kurumlarının, hastanın düzenli ya da düzensiz göçmen olma durumunu göçmenlikle ilgili yetkililere bildirmesini talep etmemesi gerekir.</p> <p>57. Taraf Devletler, ilgili Devletin vatandaşlarıyla eşit muamele ilkesi çerçevesinde ve göçmenlik statülerinden bağımsız olarak tüm göçmen çocukların ücretsiz ve zorunlu ilköğretime ve ayrıca ortaöğretime erişimlerini (Madde 30) ve çocukların yaptığı ev işlerinin eğitimlerine engel</p>

olmamasını sağlayacaklardır. Öğrencilerin düzenlilik ya da düzensizlik statüleri ile ilgili verilerin, göçmenlikle ilgili yetkililere bildirilmesi okullar açısından bir gereklilik olmamalıdır.

[Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunması Komitesi tarafından 23 Şubat 2011 tarihinde kabul edilen göçmen ev işçileri hakkında 1 No.'lu genel yorum](#)

66. Taraf Devletlerin, mevcut genel yorum kapsamına alınan tavsiyeleri dikkate alarak, raporlarına, **istatistikî veriler yoluyla da olmak üzere göçmen ev işçilerinin durumlarını izleme** ve Sözleşme kapsamındaki haklarını koruma konusundaki çabalarını dâhil etmesi gerekir

[Uluslararası Göç Bağlamında Çocukların İnsan Haklarına İlişkin Genel İlkeler Hakkında Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunması Komitesi'nin 3 No'lu ve Çocuk Hakları Komitesi'nin 22 No'lu Ortak Genel Yorumu \(2017\)](#)

17. Çocukların kişisel bilgileri, özellikle de biyometrik verileri, sadece çocuğu koruma amacı için kullanılmalıdır. Bu verilerin toplanması, kullanılması, saklanması ve verilere erişilmesiyle ilgili gerekli kurallar katı bir şekilde uygulanmalıdır. Komiteler; yetkililer ve/veya ülkeler arasında veri paylaşımı sırasında, veri sistemlerinin geliştirilmesi ve uygulanması sürecinde önlemler alınması konusunda gerekli özenin gösterilmesini şiddetle tavsiye etmektedir. Taraf Devletler; bir "güvenlik duvarı" uygulamalı; koruma, tazmin yoluna başvurma, nüfus kayıt ve hizmetlere erişim gibi amaçlar çerçevesinde toplanan kişisel bilgilerin paylaşılmasını ve bu bilgilerin göçmenlik uygulanmaları için kullanılmasını yasaklamalıdır. Bu; Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'de öngörüldüğü şekilde çocuk haklarını korumak ve veri koruma ilkelerine riayet etmek için gerekli bir tedbirdir.

[Ülke İçinde Yerinden Edilme Hakkında Kılavuz İlkeler \(E/CN.4/1998/53/Add.2\)](#)

İlke 1 - Ülke içinde yerinden olmuş kişiler, buldukları ülkede iç hukuk ve uluslararası hukukun diğer kişilere tanıdığı hak ve özgürlüklerden bu kişilerle eşit biçimde faydalandırılırlar. Bu kişiler ülke içinde yerlerinden oldukları gerekçesiyle hak ve özgürlüklerini kullanmalarında ayrımcılığa maruz bırakılamazlar.

İlke 4 - Bu ilkeler, ırk, renk, cinsiyet, dil, din veya inanç, siyasi veya başka görüşler, millî, etnik veya toplumsal köken, hukuki veya sosyal statü, yaş, engellilik, mülkiyet, doğum gibi bir neden veya benzeri başka bir ölçüt nedeniyle herhangi bir ayrımcılık yapılmaksızın uygulanır.

[İnsan Hakları ve İnsan Ticaretine Dair Önerilen İlkeler \(E/2002/68/Add.1\)](#)

İlke 3: Araştırma, analiz, değerlendirme ve yayma

İnsan ticaretiyle mücadelede etkin ve gerçekçi stratejiler, doğru ve güncel bilgi, deneyim ve analizlere dayalı olmalıdır. Bu stratejilerin geliştirilmesi ve uygulanmasına dahil olan tüm tarafların sorunlara ilişkin net bir anlayışının olması ve bu anlayışı sürdürmesi gereklidir. Devletler ve uygun hallerde hükümetler arası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları şu hususları göz önünde bulundurmalıdır: 1. Palermo Protokolü'nde yer alan ve uluslararası olarak kabul edilen insan ticareti tanımının kabul edilmesi ve tutarlı bir şekilde kullanılması. 2. **İnsan ticareti ve insan ticareti unsuru içerebilecek ilgili hareketlere (göçmen kaçakçılığı gibi) ilişkin istatistikî bilgilerin toplanmasının standart hale getirilmesi.** 3. **İnsan ticareti mağdurlarına ilişkin verilerin yaş, cinsiyet, etnik köken ve diğer ilgili özellikler temelinde ayrıştırılmasının sağlanması.** 4. İnsan ticaretine ilişkin araştırmalar yapılması, araştırmaların desteklenmesi ve bir araya getirilmesi.

	<p>Bu tür araştırmalar, insan ticareti mağdurlarını tekrar travmatize etmemek için ihtiyaçlarının anlaşılması dahil olmak üzere etik ilkelere dayalı olmalıdır. Araştırma metodolojileri ve yorumlama teknikleri en yüksek kalitede olmalıdır.</p>
Azınlıklar	<p>Ulusal veya Etnik, Dinsel ve Dilsel Azınlıklara Mensup Olan Kişilerin Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Bildirisi, Genel Kurul tarafından 18 Aralık 1992 tarihli 47/135 sayılı kararla kabul edilmiştir</p> <p>Madde 6 - Devletler, karşılıklı anlayış ve güveni geliştirmek amacıyla bilgi ve tecrübe alış verisi yapmak gibi, azınlıklara mensup kişilerle ilgili sorunlar hakkında işbirliği yapar.</p> <p>Özel Raportörün azınlık konularına ilişkin raporu, Rita Izsák-Ndiaye (/HRC/34/53)</p> <p>73. Uygun istatistiki analizle birlikte ulusal sayım ve periyodik toplumsal araştırmalar aracılığıyla ulusal, bölgesel ve yerel düzeylerde ayrıştırılmış veriler toplanmalıdır. Özellikle azınlıkların yoğun olarak yaşadığı bölgelerde azınlıklar dahil olmak üzere farklı arka planlara sahip veri toplayıcıların dahil edilmesi önemlidir. Sayım soruları, katılımcıların çoklu kimlikler dahil olmak üzere kendi ulusal, etnik, dinsel ve dilsel bağılıklarına göre kendilerini tanımlayabilmelerini sağlamak için açık ve çoklu yanıtlara izin vermelidir. Diğerlerinin yanı sıra, eğitim, istihdam, sağılık, konut ve kamu hizmetlerine erişimle ilgili olarak azınlıkların olası marjinalleşmesini ve azınlıklara karşı ayrımcılığı yeterince değerlendirmek için çeşitli sosyo-ekonomik göstergeler ve endekslerin geliştirilmesi gerekmektedir. Buna ek olarak, deneyimleri, algıları ve tutumları ölçen nüfus araştırmaları ve spesifik olaylardaki ayrımcılığı doğrudan ölçen durum testi araştırmaları gibi diğer araştırma türleri de azınlıkların statüsünün tam olarak anlaşılması için gerekli olabilir.</p>
Afrika Kökenli Kişiler	<p>Afrika kökenli kişilere karşı ırk ayrımcılığının ortadan kaldırılması komitesi tarafından 3 Ekim 2011 tarihinde kabul edilen 34 No.'lu genel tavsiye (CERD/C/GC/34)</p> <p>9. Başta nüfusun demografik yapısına ilişkin 4 No.'lu genel tavsiye (madde 9) (1973), belirli bir ırksal veya etnik grupla özdeşleşmeye ilişkin 8 No.'lu genel tavsiye (madde 1, fıkrası 1 ve 4) (1990) ve farklı ırksal, ulusal/etnik gruplara veya yerli halklara mensup kişiler hakkında raporlamaya ilişkin 24 No.'lu genel tavsiye (madde 1) (1999) olmak üzere Komitenin genel tavsiyeleri göz önünde bulundurularak, nüfusa ilişkin ayrıştırılmış veri toplanması aracılığıyla bölgelerinde yaşayan Afrika kökenli kişilerin tespit edilmesi için adımlar atılması.</p> <p>Genel Kurul tarafından 18 Kasım 2014 tarihinde kabul edilen Afrika Kökenli Kişilere İlişkin Uluslararası On Yıllın uygulanmasına yönelik faaliyet programına dair karar (A/RES/69/16)</p> <p>13. Devletler, Durban Eylem Programının 92. paragrafı uyarınca, ulusal ve yerel düzeylerde güvenilir istatistiki veriler toplamalı, bir araya getirmeli, analiz etmeli, yaymalı ve yayınlamalı ve ırkçılık, ırkçı ayrımcılık, yabancı düşmanlığı ve benzer hoşgörüsüzlük mağduru Afrika kökenli kişilerin durumunu düzenli olarak değerlendirmek için gerekli diğer tedbirleri almalıdır.</p> <p>14. İstatistiki veriler, özel hayatın gizliliği ve kendini kimliklendirme ilkesini savunan ulusal mevzuata göre ayrıştırılmalıdır.</p> <p>15. Bilgiler; Afrika kökenli kişilerin durumunu takip etmek, kaydedilen ilerlemeyi değerlendirmek, bu kişilerin görünürlüğünü artırmak ve toplumsal boşlukları tespit etmek amacıyla toplanmalıdır. Bu bilgiler aynı zamanda ırkçılık, ırkçı ayrımcılık, yabancı düşmanlığı ve benzer hoşgörüsüzlüğün önlenmesine, bunlarla mücadele ve bunların ortadan kaldırılmasına yönelik politika ve eylemlerin oluşturulmasının değerlendirilmesi ve kılavuz edilmesi için kullanılmalıdır.</p>

<p>Albinizmliler</p>	<p>Albinizmlilerle ilgili insan haklarından faydalanmasına ilişkin Bağımsız Uzman Raporu, (A/72/131)</p> <p>5. Uluslararası insan hakları hukuku, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi ve Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme aracılığıyla spesifik gruplara koruma sağlayan ve uluslararası olarak tanınan standartları içermektedir. En son bahsedilen belge, özellikle makul konaklama sağlanması yükümlülüğü nedeniyle albinizmliler açısından büyük öneme sahiptir.</p> <p>74. Taraf devletin yaşama hakkını koruma ve işkenceyi önleme görevi aynı zamanda saldırıların sistematik bir şekilde kaydedilmesini gerektirmektedir. Buna ek olarak, devletler kolluk kuvvetleri içinde farkındalığı artırmak ve gerektiğinde yeterli tedbirlerin geliştirilmesini sağlamak amacıyla bilgileri kapsamlı bir şekilde yaygınlaştırmak durumundadır. Ayrıca devletlerin araştırma, sistematik veri toplama ve kapsamlı risk faktörü analizlerini gerçekleştirmesi ve desteklemesi gerekmektedir. Albinizmlilerle ilgili saldırılarla ilgili suçların önlenmesi, strateji ve tedbirlerin alınmasını içermektedir.</p>
<p>İrk /etnik köken/ renk /ulusal köken/doğum</p>	<p>Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1965 yılında kabul edilen Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme (ICERD)</p> <p>EKONOMİK, SOSYAL VE KÜLTÜREL HAKLAR KOMİTESİ, GENEL YORUM No. 20, Ekonomik, sosyal ve kültürel haklarda ayrımcılık yapılmaması (Sözleşme'nin 2. maddesinin 2. paragrafı) (E/C.12/GC/20)</p> <p>18. Komite, diğerlerinin yanı sıra yerli halkların ve etnik azınlıkların Sözleşmede tanımlanan hakların pek çoğu bağlamında şekli ve maddî ayrımcılığa maruz kalmalarından duyduğu kaygıyı sürekli olarak dile getirmiştir.</p> <p>İrk ve renk</p> <p>19. Bir bireyin etnik kökenini de içeren “ırk ve renk” bakımından ayrımcılık, Sözleşmenin yanı sıra Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına ilişkin Uluslararası Sözleşme de dâhil olmak üzere diğer sözleşmeler tarafından da yasaklanmıştır. Sözleşmede ya da işbu Genel Yorumda kullanılan “ırk” ibaresi birbirinden farklı insan ırkları olduğunu kanıtlamaya çalışan teorilerin kabul edildiği anlamına gelmemektedir.</p> <p>Dil</p> <p>21. Belirli bir dil ya da yöresel şive bakımından ayrımcılık genellikle ulusal ya da etnik köken nedeniyle eşit olmayan muameleyle yakından bağlantılıdır. Dille ilgili sınırlamalar, Sözleşme'nin 15. maddesinde güvence altına alınan kültürel yaşama katılma hakkı da dâhil, Sözleşmede tanımlanan hakların kullanılmasını engelleyebilir. Bu nedenle, örneğin kamu hizmetleri ve malları hakkındaki bilgilerin mümkün olduğunca azınlıkların konuştukları dillerde de sunulması gerekir; Taraf Devletler istihdam ve eğitimde dille ilgili herhangi bir koşulun makul ve nesnel ölçütlere dayanmasını güvence altına almalıdır.</p> <p>Tabiiyet</p> <p>30. Tabiiyet, Sözleşmede tanımlanan haklardan yararlanmaya engel oluşturmamalıdır, örneğin yasal belgelere sahip olmayanlar da dâhil, bir devletin sınırları içerisindeki tüm çocuklar eğitim alma ve yeterli gıda ve bedeli karşılanabilir sağlık hizmetlerine erişim hakkına sahiptir. Sözleşme, yasal statülerine ve geçerli belgelere sahip olup olmamalarına bakılmaksızın, mülteciler, sığınmacılar, vatansız kişiler, göçmen işçiler ve uluslararası insan ticareti mağdurları gibi vatandaşlığı olmayan kişiler de dâhil olmak üzere, herkes için geçerlidir.</p>

	<p>Ulusal veya toplumsal köken</p> <p>24. “Ulusal köken” ibaresi, kişinin devletine, ulusuna ya da menşe ülkesine atıfta bulunmaktadır. Bu tür kişisel durumlar nedeniyle bireyler ya da gruplar Sözleşmede tanımlanan hakların kullanılması bakımından hem kamusal hem de özel alanlarda sistemli ayrımcılığa maruz kalabilmektedir. “Toplumsal köken” ibaresi, kişinin miras aldığı sosyal statüye atıfta bulunmaktadır; bu konu, aşağıda “mülkiyet” durumu altında; “doğum” altında soy bakımından ayrımcılık bağlamında ve “ekonomik ve sosyal statü” altında daha ayrıntılı tartışılmaktadır.</p> <p>Doğum</p> <p>26. Doğum bakımından ayrımcılık yapılması yasaklanmıştır ve Sözleşme’nin 10 (3). maddesinde, örneğin, çocuklar ve gençler yararına, “ebeveynlikten (...) dolayı hiçbir ayırım gözetilmeksizin” özel tedbirlerin alınması gerektiği özel olarak belirtilmektedir. Bu nedenle, evlilik dışı doğan, vatansız kişilerden doğan ya da evlat edinilen kişilere ya da bu durumdaki kişilerin ailelerine karşı ayrımcılık yapılmamalıdır. Ayrıca, doğum bakımından ayrımcılık yasağı, özellikle kast sistemi ya da kalıtsal statünün söz konusu olduğu benzer sistemlerdeki soyu da içermektedir. Taraf Devletler, örneğin, soyu esas alan toplulukların üyelerine yönelik ayrımcı uygulamaları ve kişilerin soy temelinde başkalarından daha üstün ya da aşağı olduğu şeklindeki düşüncelerin yayılmasını önlemek, yasaklamak ve ortadan kaldırmak için adım atmalıdır.</p> <p><u>Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Komitesi tarafından 22 Ağustos 1990 tarihinde kabul edilen Sözleşme Madde 1, Paragraf 1 ve 4’ün Yorumlanması ve Uygulanmasına ilişkin 8 No.’lu Genel Tavsiye (A/45/18)</u></p> <p>Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Komitesi, taraf devletlerin bireylerin belli bir ırk veya etnik grup veya grupların üyesi olarak tanımlandığı yöntemlerle ilgili bilgilere ilişkin raporlarını göz önünde bulundurarak, aksine bir gerekçe yoksa bu tür tanımlamanın ilgili bireyin kendini tanımlamasına dayalı olması gerektiği görüşündedir.</p> <p><u>Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Komitesi tarafından 16 Ağustos 2000 tarihinde kabul edilen Romanlara karşı ayrımcılığa ilişkin 27 No.’lu genel tavsiye (A/55/18, ek V)</u></p> <p>46. Taraf devletler, toplumsal cinsiyet bakış açısı ve Romanların siyasi hayata katılımı ve ekonomik, sosyal ve kültürel durumlarıyla ilgili istatistik veriler de dahil olmak üzere, kendi egemenlik alanlarındaki Roman topluluklarıyla ilgili verileri ve bu genel tavsiyenin uygulanmasıyla ilgili bilgileri periyodik raporlarına uygun bir şekilde dahil eder.</p>
<p>Din, inanç ve ideoloji / siyasi bağlantı / mesleki statü</p>	<p><u>EKONOMİK, SOSYAL VE KÜLTÜREL HAKLAR KOMİTESİ, GENEL YORUM No. 20, Ekonomik, sosyal ve kültürel haklarda ayrımcılık yapılmaması (Sözleşme’nin 2. maddesinin 2. paragrafı) (E/C.12/GC/20)</u></p> <p>Din</p> <p>22. Ayrımcılığın yasaklandığı bu neden, kişinin kendi seçtiği din ya da inancın (herhangi bir din ya da inanca mensup olmamak da dâhil) kamusal veya özel alanda ibadet, ayin, uygulama veya öğretim aracılığıyla açıklanmasını kapsar. Örneğin, belirli bir dinsel azınlığa mensup kişilerin üniversite öğretimine, istihdama ya da sağlık hizmetlerine erişiminin dini inançları nedeniyle engellenmesi durumunda ayrımcılık söz konusu olur.</p> <p>Siyasi veya başka görüş</p> <p>23. Siyasi ya da başka görüşler sıklıkla ayrımcı muameleye temel oluşturmaktadır ve bu tür siyasi ya da başka türden görüşlere sahip olmayı ya da olmamayı ve yanı sıra görüşlerin ifadesini veya da fikir temelli derneklere, sendikalara ya da siyasi partilere üyeliği içermektedir. Örneğin, gıda yardımı programlarından yararlanabilmek için belirli bir siyasi partiye bağlı olmak şart koşulmamalıdır.</p>

	<p>İnsan hakları savunucularının durumuna ilişkin Özel Raportör Raporu (A/HRC/31/55) Gazeteciler dahil olmak üzere insan hakları savunucuları 78. Yukarıda belirtildiği üzere, savunuculara yönelik tehditlerin kamuoyunda görünürlüğünün fazla olması, koruyucu bir işlev görebilir. Aslında kamuoyunun insan haklarına ve savunucuların durumuna ilişkin farkındalığı, savunuculara karşı insan hakları ihlallerini bile önleyebilir. Bu farkındalık ve destek, kamuoyuna geleneksel medya ve sosyal medya aracılığıyla savunucuların faaliyetleri ve durumuna ilişkin doğru bilgiler sunularak güçlendirilebilir. Basın mensupları da savunucu olabilir ve bu nedenle diğer savunucularla aynı risklerle karşı karşıya kalabilir.</p> <p>Genel Kurul tarafından 18 Aralık 2013 tarihinde kabul edilen Kadın İnsan Hakları Savunucularının Korunmasına ilişkin Karar (A/RES/68/181) 22. Devletleri, kadın insan hakları savunucularına karşı ihlal vakalarının belgelenmesi ve takip edilmesini artırmak ve daha da geliştirmek için projelerin desteklenmesi yönünde teşvik eder.</p>
<p>Cinsel yönelim / toplumsal cinsiyet kimliği / interseks statüsü / cinsiyet özellikleri</p>	<p>Cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve ayrımcılığa karşı korumaya ilişkin Bağımsız Uzman Raporu (A/72/172) 14. Ayrımcılığa maruz kalmama hakkı, İnsan Hakları Evrensel Beyanname'sinde ve tüm insan hakları sözleşmelerinde belirtilmektedir. Cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet kimliğine ilişkin hususlar, insan hakları sözleşmesi kapsamındaki izleme organları tarafından devletlerle iş birliği içinde ele alınmaktadır. Medeni ve Siyasi Haklara Dair Uluslararası Sözleşme, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara Dair Uluslararası Sözleşme, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme kapsamında oluşturulanlar dahil olmak üzere birçok organ, cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet kimliğine açıkça atıfta bulunan genel yorumları kabul etmiştir.</p> <p>59. (b) Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet kimliğine ilişkin olarak da şiddet ve ayrımcılıkla mücadele fırsatı sunmakta ve herhangi bir istisna veya ayırım olmadan hiç kimsenin geride bırakılmamasını sağlamak için fırsatın en üst düzeye çıkarılması gerektiğini belirtmektedir. Kaynakların gelecekteki planlamasını ve tahsisini kolaylaştırmak amacıyla verilerin ve bilgilerin ayrıştırılmış bir şekilde oluşturulması için hükümetlere ve diğer aktörlere yol da göstermektedir.</p> <p>EKONOMİK, SOSYAL VE KÜLTÜREL HAKLAR KOMİTESİ, GENEL YORUM No. 20, Ekonomik, sosyal ve kültürel haklarda ayrımcılık yapılmaması (Sözleşme'nin 2. maddesinin 2. paragrafı) (E/C.12/GC/20) 32. Madde 2(2)'de belirtildiği biçimiyle "başka statü" cinsel yönelimi içermektedir. Taraf Devletler, kişinin cinsel yöneliminin Sözleşmede tanımlanan haklardan yararlanması; örneğin, dul aylığından yararlanması açısından bir engel oluşturulmasını sağlamalıdır. Ayrıca, toplumsal cinsiyet kimliği bakımından ayrımcılık yasaklanmıştır; örneğin, transgender, transseksüel ya da interseks bireyler, okulda ya da işyerinde taciz gibi, ciddi insan hakları ihlallerine sıklıkla maruz kalmaktadır.</p> <p>BİRLEŞMİŞ MİLLETLER İNSAN HAKLARI YÜKSEK KOMİSERLİĞİ OFİSİ, Özgür ve Eşit Yaşamak, 2016 (HR/PUB/16/3) D. STRATEJİK YAKLAŞIMLAR Veri, izleme ve değerlendirme: Devletler, LGBT ve interseks sivil toplum kuruluşlarıyla yakın işbirliği ve ortaklık içinde LGBT ve interseks kişilerin maruz kaldığı şiddet ve ayrımcılıkla mücadele için oluşturulan kanunlar, politikalar ve programların etkisi ve etkililiğiyle ilgili veri toplamalı ve bunları şeffaf bir şekilde izlemeli ve değerlendirmelidir. Veriler, çoklu ayrımcılık faktörleri dahil olmak üzere cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği, cinsiyet özellikleri ve diğer benzer özelliklere dayalı olmalıdır. İzleme ve değerlendirme çalışmalarının sonuçları kamuoyuna sunulmalıdır. Devletler</p>

	<p>şunları sağlamalıdır: veri toplama metodolojisi, açık rızaya dayalı olma, kendini kimliklendirme, bilgilerin gizli bir şekilde işlenmesi ve katılımcıların özel hayatının ve güvenliğinin korunması dahil olmak üzere uluslararası insan hakları standartlarına uygun olmalıdır.</p> <p>E. LGBT VE İNTERSEKS KİŞİLERİN ŞİDDETEN KORUNMASI</p> <p>Şiddet ve nefret suçuna ilişkin veri: Şiddet ve nefret suçlarına ilişkin veriler, uluslararası insan hakları standartlarına uygun olarak (bkz. D) cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği ve cinsiyet özelliklerine göre ayrıştırılmış şekilde toplanmalıdır. Veriler, LGBT ve interseks sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içinde toplanmalıdır. Olası yöntemlerden biri, devlete bağlı raporlama mekanizmalarının verileriyle sivil toplum kuruluşları tarafından şiddet ve nefret suçu deneyimlerine ilişkin gerçekleştirilen araştırmalarla elde edilen verilerin birleştirilmesidir. Suçlu olduğu iddia edilen kişilerin kovuşturulması ve mahkumiyetine ilişkin veriler de toplanmalıdır. Verilerin örneğin cezasızlık ve şikâyetle bulunmama biçimlerini tespit etmek amacıyla analiz edilmesi önemlidir. Bu tür veri toplama uygulamalarının sonuçları kamuoyuyla paylaşılmalıdır. Ayrıca şiddetin önlenmesine yönelik politikaların oluşturulması ve mağdurların desteklenmesi ve zararının tazmin edilmesi için de kullanılmalıdır.</p> <p>G. KİŞİLERİN AYRIMCILIKTAN KORUNMASI</p> <p>Veri: Resmi şikâyet mekanizmaları ve nüfus araştırmalarının kullanılması da dahil olmak üzere cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği veya söylemi ve cinsiyet özelliklerine dayalı ayrımcılık olayları ve biçimlerine ilişkin ayrıştırılmış veri toplanmalı ve kamuoyuna bildirilmelidir. Bu veriler, devletlerin spesifik özen isteyen alanları belirleyerek ayrımcılıkla mücadele çalışmalarını beslemelidir.</p>
Başka statüler	<p>EKONOMİK, SOSYAL VE KÜLTÜREL HAKLAR KOMİTESİ, GENEL YORUM No. 20, Ekonomik, sosyal ve kültürel haklarda ayrımcılık yapılmaması (Sözleşme'nin 2. maddesinin 2. paragrafı) (E/C.12/GC/20)</p> <p>27. Ayrımcılığın niteliği, bağlama göre ve zaman içerisinde değişmektedir. Bu nedenle, "başka statü" olarak ifade edilen ayrımcılık nedeniyle ilgili olarak, makul ve nesnel bir biçimde gerekçelendirilemeyen ve madde 2(2)'de açıkça belirtilen ayrımcılık nedenleriyle karşılaştırılabilir nitelikteki diğer farklı muamele türlerine uygulanabilecek şekilde, esnek bir yaklaşım benimsenmesi gerekmektedir. Söz konusu ek nedenler, genel olarak kırılgan ve marjinalleştirmeye maruz kalmış ve kalmayı sürdüren sosyal grupların deneyimlerini yansıttıklarında tanınmaktadır. Komitenin Genel Yorumları ve Sonuç Gözlemlerinde diğer türden çeşitli nedenler tanınmıştır ve bunlar aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmaktadır. Bununla birlikte, tüketici bir liste yapmak gibi bir niyet söz konusu değildir. Diğer olası yasaklama nedenleri arasında, kişinin cezaevinde bulunması ya da rızası olmadan bir psikiyatri kliniğinde alıkonulması nedeniyle hukuki ehliyetinin tanınmaması ya da yasaklanan iki ayrımcılık nedeninin kesişmesi; örneğin, cinsiyet ve engellilik nedeniyle sosyal hizmetlere erişimin engellenmesi gibi nedenler sayılabilir.</p>

"Etkiniz AB Programı tarafından İngilizce'den Türkçe'ye çevrilen bu belge resmî çeviri niteliği taşımamaktadır. Bu belge Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz."